

Državnemu zboru Republike Slovenije*

Na pobudo Mohorjeve družbe in Slovenske matice se podpisani obračamo na Državni zbor RS z naslednjim odprtim pismom:

Osamosvojitve Slovenije je podprla večina njenih prebivalcev in jo, kakor kažejo javnomnenjske raziskave, podpira tudi danes. Za samostojno državo smo si prizadevali zato, da bi svobodno usmerjali razvoj politike, gospodarstva, kulture, znanosti, umetnosti ter v javnosti neomejeno uporabljali slovenščino. Vendar v samostojni državi tega nismo v celoti uresničili: kakor da s svojo samostojnostjo ne bi vedeli kaj početi.

Stoletja je na slovenski jezik pritiskala zlasti nemščina, od leta 1918 pa še srbohrvaščina, italijanščina in madžarščina. Z osamosvojitvijo leta 1991 se je Slovenija gospodarsko in politično močno odprla zahodnemu svetu. Žal je to pri veliko Slovencih, še posebej v poslovnem svetu, vzbudilo občutek, da se moramo Zahodu prilagoditi prav v vsem. Nekaterim to pomeni, da moramo tujim jezikom, predvsem angleščini, dati večjo veljavo.

Angleščina si je v sodobnem svetu sicer res pridobila položaj jezika za mednarodno in meddržavno sporočanje in sporazumevanje, še zlasti na poslovnem in znanstvenem področju. Naši podjetniki, trgovci, vodstveniki, sestavljavci reklamnih sporočil pa v angleščini celo nam v Sloveniji pogosto ponujajo svoje blago, izdelke in storitve, prepričani, da je to bolj poslovno in gospodarsko učinkovitejše. Slovenski podjetniki svoja podjetja, gospodarske združbe, izdelke, prireditve poimenujejo angleško. Na

široko uvažamo izdelke, osnovni podatki o njihovih delih, delovanju in uporabi pa so pogosto napisani v angleščini, ne v slovenščini, kakor bi moralo biti. Angleščina je vdrla tudi v tisk, na ulice, v televizijske, radijske in druge reklame: kakor da je vse po tuje imenovano — pa naj je še tako povprečno in slabo — boljše od najboljšega domačega. Ker je javna raba slovenščine zakonsko precej neurejena, je prepuščena veliki samovolji slovensko nezaveščenih. Še tistih predpisov, ki jih imamo, se premalokdo drži.

Slovenščina je ponekod odrinjena na rob javne rabe ali celo izrinjena iz nje. Sprenevedanje, da slovenščina s tem ni oškodovana ali celo ogrožena, je skrajno neodgovorno. Čeprav je anglicizacija svetovni problem, to ni opravičilo za opisano jezikovno stanje pri nas.

Izboljšanje smo pričakovali od Zakona o gospodarskih družbah, saj je obetal, da bodo imena podjetij obvezno slovenka. Državni zbor pa je v začetku junija 1993 sprejel bistveno poslabšano različico tega zakona: po tej vsa dotlej uporabljena tuja imena lahko ostanejo nespremenjena. Tako je uzakonjeno na tisoče imen podjetij v Sloveniji v tujem jeziku.

Tak položaj slovenščine kot temelja slovenstva vzbuja strah tudi zato, ker javnost ob sicer redkih prizadevanjih posameznikov in nekaterih ustanov večinoma ostaja neprizadeta in nedejavna. Še ustanove, ki bi jim slovenščina v javni rabi morala biti ena glavnih skrbi, so doslej naredile premalo.

* Čeprav z zamudo, objavljamo odprto pismo, ki ga je v zvezi s položajem slovenščine v javni rabi skupina podpisnikov naslovila na Državni zbor Republike Slovenije in ga poslala v objavo tudi uredništvu *Jezika in slovstva*.

Slovenščini je treba njeno veljavo utrjevati, ne zmanjševati. Ker je škodljivi razvoj šel že predaleč, sólo prepričevanje ne zadošča več.

Zato podpisani zahtevamo:

1. Javna raba slovenščine (imena podjetij, izdelkov, revij, pa napisi na embalaži in v izložbah, reklame in sploh poslovanje podjetij v Sloveniji) mora biti zavarovana in predpisana s posebnim zakonom. Zdaj veljavni Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS št. 30, 10. junija 1993) je treba spremeniti tako, da bo predpisal rok za poslovenitev tujih imen. Podobno bi bilo treba spremeniti zakone in predpise o plakiriranju, tisku, radiu in televiziji, državljanstvu, kolikor zadevajo rabo slovenščine.

2. Kar najhitreje naj se ustanovi telo, ki bo z ustreznimi pooblastili in strokovno avtoriteto bedelo nad jezikovno politiko in javno rabo slovenščine.

3. Ministrstvo za šolstvo in šport mora zagotoviti ustrezen jezikovni pouk in domovinsko ter domoljubno vzgojo na vseh stopnjah šol. Slovenščina mora biti v študijskih programih vseh

fakultet, da bodo naši strokovnjaki tudi jezikovno izobraženi in usposobljeni.

4. Na podlagi Ustave (11. člen) je treba zakonsko predpisati in zagotoviti resnično znanje ter obvezno rabo slovenščine v javnih službah (učitelji, novinarji, uslužbenci...).

5. Državni zbor RS naj za svoje poslance, vodje tiskovnih služb in administracijo zagotovi izpopolnjevanje v jezikovni kulturi ter poskrbi za lektoriranje zakonskih besedil in njihovih osnutkov na vseh stopnjah obravnavanja.

Ljubljana, dne 13. januarja 1994

Janez Dular
Janez Gradišnik
Marjeta Humar
Janez Jeromen
Zmaga Kumer
Janko Moder
Primož Simoniti
Janez Sršen
Jože Toporišč
Hieronim Žvegljč